

מדת בדת

לע"צ הגה"ק ר' שלמה בן ר' מרדכי גולדמן מזועהיל זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

פרשת בחוקותי תשע"ה

ג'יון 146

שיעור חזק חיוני בדרך קצרה

כתובות קב-קח

לטחון כל שעה בשכר אך אם הוא מצליח לטחון בשכר כופים על מדת סדום.

משנה אם אמרה האלמנה שאינה יכולה לזון מבית בעלה לא יכולים היורשים לומר לה שתלך לבית אביה ויזונו אותה שם אלא הם זנים אותה ונותנים לה מדור לפי כבודה, ואם אמרה שאינה רוצה לזון מבית אביה, היורשים יכולים לומר לה שאם את אצלינו נזון אותך ואם לא לא נזון אותך, ואם היא אומרת שאינה רוצה לגור עמם שהיא ילדה וכן הם, יזונו אותה היורשים בבית אביה. **גמרא** אלמנה משתמשת במדור כמו בחיי בעלה וכן בעבדים ושפחות ובכרים וכסתות ובכלי כסף וזהב כמו בחיי בעלה, שכך הוא כתב לה ואת תהי יתבה בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותך בביתי, ורב יוסף דייק בביתי ולא בבקתי.

ר"נ אומר שאם מכרו היורשים מדור האלמנה לא עשו כלום, ואף שאמר ר' אסי בשם ר' יוחנן שאם מכרו היתומים בנכסים מועטים חל מקחם, יש לחלק ששם לא השתעבדו מחיים אך למדור היה שעבוד מחיים, ואביי אומר שאם נפל מדור האלמנה אין היורשים חייבים לבנותו וכן שנינו בברייתא שאם נפל המדור לא חייבים לבנותו, ואפילו היא אומרת שיניחו לה לבנות משלה לא שומעים לה, ואביי מסתפק במקרה שהיא שיפצה שלא יפול אם נותנים לה כל זמן שהוא קיים ונשאר בתיקו.

כשאומרת שיתנו לה מזונות בבית אביה אינם חייבים, וזה כדברי רב הונא שברכת הבית ברובה ובאמת אם רוצה יתנו לה בשיעור של ברכת הבית שהתמעטה ביציאתה.

אמר רב הונא שלשון חכמים ברכה עושר ומרפא, ברכה כמו ששנינו ברכת הבית, עושר, כמו ששנינו המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה מדד ולא משך לא קנה ואם היה פיקח שוכר את מקומו ויש כאן עצה לקנות ולא יחזור בו, ורפואה כמו ששנינו שלא ילעוס אדם חיטים בפסח ויניח על מכתו כי הן מחמיצות.

כשנפטר רבי אמר קראו לבני, וצוה אותם הזהרו בכבוד אמכם הנר יהיה דלוק במקומו והשולחן ערוך במקומו והמטה תהיה מוצעת במקומה, יוסף החפני ושמעון האפרתי ששמשוני בחיי שמשוני במותי, לכאורה כבוד האם הוא מדאורייתא ואין לומר שהיא לא אמם כי גם אשת האב לומדים מאת אביך ומאות לומדים לרבות האח הגדול, ויש לומר שבאשת האב חייבים מדאורייתא רק בחיי האב ולא אחר מותו.

רבי ביקש שהבית ישאר כמו בחייו וכל ערב שבת היה מגיע לביתו עד שפעם אחת באה השכנה ואמרה לה השפחה שתתןוק כי רבי שם, ומאז לא בא שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים. **מה שביקש** שישמשוהו וחשבו מתחילה שהוא התכוון בעוה"ז אך שניהם מתו בחייו והבינו שרבי התכוון שישמשוהו בעוה"ב וצוה על כך שלא יאמרו שהם חטאו ולא זכו לחיות אחריו ומה שחיו עד עכשיו זה בגלל זכותו של רבי.

רבי ביקש שיבואו חכמי ישראל וציום שלא יספידוהו בעיירות **עמוד ב** ויושיבו ישיבה רק אחר ל' יום, שמעון בני יהיה חכם וגמליאל נשיא וחנינא בר חמא ישב בראשות הישיבה, וחשבו שאמר שלא יספידוהו שלא להטריח, אך כשראו שהספידוהו בכרכים ובאו כולם מכל המקומות הבינו שבכך יש כבוד יותר, ומה שאמר שיושיבו את הישיבה אחר ל' יום שאינו עדיף ממה שכתוב ויבכו אותו בני ישראל בערבות מואב שלושים יום, ועד ל' יום הספידוהו ביום ובליילה, ומל' יום רק בליילה או ביום, ולמדו בשאר הזמן, עד י"ב חדש.

כשנפטר רבי יצאה בת קול שמי שהיה בהלוייתו זכה לעוה"ב, והיה כובס אחד שכל יום היה מגיע אליו ולא היה בהלוייה ושמע את הבת קול ועלה לגג מצערו ונפל ומת, ויצאה בת קול שגם אותו כובס מזומן לעוה"ב.

מה שצוה רבי ששמעון חכם הכוונה שאף ששמעון חכם יותר בכ"ז גמליאל הבכור יהיה נשיא ולוי אמר האם צריך לומר את זה, אמר ר"ש בן רבי שצריך לך ולצליעתך, ולכאורה מה קשה ללוי הרי יש פסוק ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור, ויש

דף קב יש לדחות שהמשנה דברה בשטר פסיקתא, וכדברי רב גידל בשם רב שאחד אומר כמה אתה נותן לבנך כך וכך והשני אומר כמה אתה נותן לבתך כך וכך וכשעמדו וקדשו הדברים נקנים באמירה, ויש להוכיח ממה ששנינו שאם כתב לכהן שהוא חייב לו ה' סלעים יתנם לו אך אין בנו פדוי, ויש לומר שהוא כבר משועבד לו מדאורייתא ומה שהוא כתב לו זה כדי לברר לו כהן, ומה שאין בנו פדוי כדברי עולא שמדאורייתא בנו פדוי כשתנן ה' סלעים וגזרו שאינו פדוי שלא יאמרו שפודים בשטרות, ורבא אומר שנחלקו תנאים אם מועיל התחייבות, שכתוב בערב שיוצא אחר חתימת השטר גובה מבני חורין, וכן היה מעשה לפני ר' ישמעאל ואמר שגובה מבני חורין, ולבן ננס אינו גובה כלל וזה כמו שאדם חנק את חבירו בשוק ובא חבירו ואמר לו הנח לו ואתן לך ממון פטור כי הוא לא הלואה לו על אמונתו, ולכאורה ר' יוחנן הוא כר' ישמעאל ור"ל כבן ננס, ויש לומר שלא נחלקו בדעת בן ננס **עמוד ב** ונחלקו בר' ישמעאל שר' יוחנן סובר כמותו, ור"ל אומר שר' ישמעאל דיבר רק בדבר ששייך בו שעבוד מדאורייתא כמו ערב, אך בלי שעבוד דאורייתא גם לר' ישמעאל לא יגבה כלל.

רבה אומר שמסתבר שדברי רב שנקנים הדברים באמירה זה רק בכחו נערה שההנאה מגיעה לאב אך אם בגרה שלא מגיע הנאה לאב לא קנה, אך אני נשבע שרב אמר אפילו בכוננת כי גם לאבי הבן לא מגיע הנאה ובכ"ז הוא קונה באמירה, אלא ההנאה היא במה שילדיהן מתחתנים יחד, ולכן הם גומרים ומקנים אחד לשני, **רבינא** שאל את רב אשי אם ניתן לכתוב את מה שהתנו ביניהם, אמר לו רב אשי שלא ניתן לכתוב, והקשה לו ממשנתינו שהפקחים כתבו על מנת שאזון בתך כל זמן שאת עמי, ויש לומר שהכוונה שאמרו כך, ואמירה נקראת כתיבה כמו ששנינו לעיל הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ור' חייא שנה על כך שאמר לאשתו כך, ולכאורה יש להוכיח ממה שכתוב שלא כותבים שטרי אירוסין ונישואין אלא מדעת שניהם, ומשמע שמדעת שניהם כותבים ואפילו שטרי פסיקתא, ויש לדחות שמדובר בשטר האירוסין עצמו כמו שנחלקו בכתבו לשמה אך שלא מדעתה שלרב פפא ורב שרביא אינה מקודשת ולרבה ורבינא מקודשת, ולכאורה יש להוכיח מהמשך המשנה שאם מתו בנותיהן ניזונות מבני חורין והיא אפילו ממשועבדים מפני שהיא כבעלת חוב ופשוט שהיא מוציאה רק בשטר, ויש לדחות שמדובר שהיה קנין על כך ולבנות לא עשו קנין, והחילוק הוא שלבת אשתו שהיתה בשעת קנין הועיל לה הקנין ולבנות שנולדו אח"כ לא הועיל הקנין, ואמנם במקרה שגירשה והחזירה כולן היו בשעת קנין, ואין לחלק שבת אשתו היא בתנאי ב"ד לכן מועיל בה קנין ושאר הבנות אינן בתנאי ב"ד כי פשוט שכולן בתנאי ב"ד שהן כלולות בכתובה, אלא החילוק הוא שחששו שהתפיס צורות לבנותיו ולבת אשתו לא התפיס לכן רק היא גובה ממשועבדים.

רב חסדא מדייק במשנה שהבת גדלה אצל אימה ולא אצל אחיה, אך יש לדחות שיתכן שמשנתנו לא דיברה בגדולה אלא בקטנה כמו ששנינו שאדם שמת הניח בן קטן ואומרים יורשי האב שיגדל אצלם והאם אומרת שיגדל אצלה מניחים אותה אצל אמו ולא אצל היורשים שהיה מעשה ושחטוהו בערב ר"ה, אך יש לדחות שאם מדובר בקטנה יש לומר למקום שהיא, **דף קג** וכתבו למקום שאמה ללמד שהבת אצל האם בין גדולה ובין קטנה.

אדם אחר שכר ריחיים בשכר שהוא טוחן עבור המשכיר ובסוף התעשר המשכיר והוא קנה ריחיים וחמור, ואמר המשכיר לשוכר שעכשיו ישלם לו כי אינו צריך שיטחן עבורו אמר השוכר שמצדו הוא מוכן להמשיך לטחון עבורו, רצה רבינא להוכיח מהמשנה שלא יאמרו שניהם אנו נזון אותה אלא אחד יזון ואחד יתן דמי מזונות, ורב עזריא דוחה ששם אינה יכולה לאכול פעמיים שיש לה רק כרס אחת, אך כאן יכול השוכר לומר שמה שאתה טוחן תמכור וקבל את מה שאטחון עבורך, וכל זה כשהשוכר לא מוצא

לומר שהיה קשה לו שיהורם היה ממלא מקום אבותיו ואילו גמליאל לא ממלא מקום אביו, ורבי אחז שאף שבחכמה אינו ממלא מקומו אך ביראת חטא הוא כן ממלא מקומו.

חנינא בר חמא לא רצה להיות ראש ישיבה כיון שרב אפס היה גדול ממנו ב' שנים ומחצה ונתן לו במקומו והוא ישב בחוץ ולוי ישב עמו, וכשנפטר רב אפס ישב ר' חנינא בראשות הישיבה וללוי לא היה עם מי לשבת בחוץ ולכן הגיע לבבל, וכשאמרו לרב שבא אדם גדול צולע לבבל ודרש שמותר לצאת עם כלילא בשבת, אמר רב שנפטר ר' אפס ולא היה ללוי עם מי לשבת ובא לבבל, ואין לומר שר' חנינא נפטר כי אז לוי היה נכנס לר' אפס שהוא כפוף לו, או שכיון שרבי אמר שר' חנינא ישב בראש א"כ כך יהיה שכתוב ותגזר ואמר ויקם לך, ומה שלא מינה רבי את ר' חייא כי הוא נפטר קודם, ואף שכתוב שר' חייא אמר שראה קברו של רבי יש לומר להיפך שרבי ראה קברו של ר' חייא, אך כתוב במקום אחר שר' חייא אמר שביום שמת רבי בטלה קדושה ויש לגרוס להיפך, אך קשה שכתוב שכשחלה רבי בא ר' חייא לבקרו וראהו בוכה שאל אותו מדוע אתה בוכה והרי שנינו מת מתוך שחוק סימן יפה לו ומתוך בכי סימן רע לו פניו למעלה סימן יפה לו פניו למטה סימן רע לו, פניו כלפי העם סימן יפה לו, וכלפי הכותל סימן יפה לו, פניו ירוקים סימן רע לו, פניו אדומים או צהובים סימן יפה לו, בערב שבת סימן יפה לו ובמוצ"ש סימן רע לו, בערב יוה"כ סימן רע לו, במוצאי יוה"כ סימן יפה לו, מחולי מעיים סימן יפה לו, שרובן של צדיקים מתים מחולי מעיים, ואמר לו רבי שהוא בוכה על התורה ומצוות, ויש להפוך רבי עם ר' חייא או שבאמת ר' חייא נפטר אחר רבי ולא מינהו לראש הישיבה כי הוא היה עסוק במצוות ורבי אמר שלא יבטל אותו מכך, שר' חנינא ור' חייא היו רבים ביניהם אמה ר' חנינא האם אתה רב עמי שאם תשתכח התורה מישראל אחזירנה מפלפולי, ור' חייא אמר לו שאני עושה שהיא לא תשתכח כלל, שאני מביא פשתן וזורעו ואני אורג ממנו מצודות ואני צד עמם צבאים ואת בשרם אני מאכיל ליתומים ומעורם אני כותב מגילות, ואני הולך לעיר שאין שם מלמד תינוקות, ואני נותן חמשה חומשי תורה לה' תינוקות וששה סדרי משנה לו' תינוקות ולכל אחד אני אומר שילמד את חבירו את סדרו, וע"ז אמר רבי כמה גדולים מעשה חייא, ואמר לו ר"ש בנו אפילו ממך אמר לו כן, ואמר לו ר' ישמעאל בן ר' יוסי האם אפילו מאבי אמר לו ח"ו לא תהא כזאת בישראל, אמר רבי קראו לבני הקטן ומסר לר"ש בנו סדרי חכמה, ואמר לבני גדול אני צריך ונכנס ר' גמליאל אצלו ומסר לו סדרי נשיאות שניהוג נשיאותו בגדולים ויזרוק מרה בתלמידים, אך קשה שאת הפסוק ואת יראי ה' יכבד דרשו על יהושפט המלך שכשהיה רואה ת"ח עמד מכסאו וחבקו ונשקו וקרא לו רבי רבי מורי מורי, ויש לומר שזה היה רק בצינעא אך בפרהסיא יש להטיל אימה להודיע נשיאותו, ושנינו שרבי היה מוטל בצפורי והיה לו מקום מוכן בבית שערים ואף שדרשו בפסוק צדק צדק תרדוף שיש ללכת אחר רבי לבית שערים אך כיון שהוא חלה הביאותו לציפורי,

דף קד שהיא גבוהה ואוירה מבוסס, וביום פטירתו גזרו חכמים תענית ובקשו רחמים ואמרו שמי שיאמר שהוא נפטר ידקר בחרב, ועלתה אמתו לגג ואמרה עליונים מבקשים את רבי וכן התחתונים יהי רצון שיכופו התחתונים לעליונים, אך כשהיא ראתה שכמה פעמים נכנס רבי לבית הכסא והוא חולץ תפילין ומניחם ומצטער בכך אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים אך לא הפסיקו החכמים מתפילתם לקחה כד זורקה אותו מהגג ושתקו לרגע מהתפילה ואז הוא נפטר, ושלחו החכמים את בר קפרא לראות בשלומו וראה שהוא נפטר וקרע בגדו והחזיר את הקרע לאחוריו ואמר אראלים ומצוקים אחזו בארון הקודש ונצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, שאלוהו האם נפטר אמר אני לא אמרתי אלא אתם, וכשנפטר רבי הוא הרים י' אצבעותיו למעלה ואמר גלוי לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהנתי מהעוה"ז אפילו באצבע קטנה יה"ר שיהא שלום במנוחתי, יצאה בת קול ואמרה יבא שלום וינוחו על משכבותם, ולא נאמר על משכבך וזה כדברי רב גמדיא שכשצדיק נפטר אומרים מלאכי השרת רבש"ע צדיק פלוני בא והוא אומר להם יבואו צדיקים ויצאו לקראתו ואומרים לו יבא שלום וינוחו על משכבותם, ואמר ר"א שכשנפטר צדיק יוצאים לקראתו ג' כיתות של מלאכי השרת אחת אומרת בא בשלום והב' אומרת הולך נכחו והג' אומרת יבוא שלום וינוחו על משכבותם, וכשרשע

מת יוצאות לקראתו ג' כיתות מלאכי חבלה אחת אומרת אין שלום אמר ה' לרשעים, והב' אומרת למעצבה ישכב והג' אומרת רדה והשכבה את ערלים.

משנה לר"מ כל זמן שהאשה בבית אביה היא גובה כתובתה אך בבית בעלה היא גובה רק עד כ"ה שנים כי בזמן זה היא אוכלת ככתובתה, ולחכמים בבית בעלה היא גובה כתובתה ואילו בבית אביה היא גובה רק עד כ"ה שנים ואם היא מתה יורשיה מזכירים את כתובתה עד כ"ה שנים. **גמרא** אביי שאל את רב יוסף איך ניתן להשוות עניה שבישראל עם מרתא בת בייתוס ששתיהן גומרות בכ"ה שנים, אמר רב יוסף שהמשא לפי הגמל, והסתפקו לר"מ אם נחלק כל שנה לפי אכילה באופן יחסי ונשאר בתיקן.

אביי הקשה האם כשבאה רגע אחר השקיעה היא מחלה כתובתה באותו רגע, אמר רב יוסף שזה מדת חכמים, במ' סאה טובלים ואם חסר קורטוב אינו יכול לטבול.

רב יהודה אמר בשם רב שר' ישמעאל בר' יוסי העיד לפני רבי בשם אביו שדין משנתנו הוא רק שכאין לה שטר כתובה ואם יש לה שטר היא יכולה לגבות לעולם, ור"א סובר שגם כשיש לה כתובה היא גובה רק עד כ"ה שנים, ורב ששת מקשה מברייתא שאומרת שבעל חוב גובה גם כשלא הזכיר, וללא שטר ודאי אינו גובה אלא מדובר בשטר, ורק בעל חוב אינו מוחל אך אשה אינה גובה בשטר שהיא מחלה, ודחה רב ששת שגם בבעל חוב מדובר ללא שטר והוא גובה כשהחייב מודה, ויש להוכיח שרב אילעא אמר שגרופה היא כבעל חוב ומדובר כשיש לה כתובה שאל"כ במה היא גובה וא"כ דוקא גרופה אינה מוחלת אך אלמנה מוחלת, ויש לדחות שגרופה גובה כשהחייב מודה,

ר"נ בר יצחק אומר שרב יהודה בר קזא שנה בברייתא אצל בר קזא שאם תבעה כתובתה **עמוד ב** מונה כ"ה מזמן תביעה ואם יש שטר כתובה היא גובה בו לעולם, ור"נ בר רב חסדא שלח לר"נ בר יעקב האם נחלקו במשנה כשיש לה שטר כתובה או גם בלא שטר וכמו מי ההלכה, שלח לו שנחלקו כשאין שטר כתובה אך בשטר כתובה לכו"ע גובה בו לעולם והלכה כחכמים.

רב דימי אמר בשם ר"ש בן פזי בשם בר קפרא שהיא הפסידה רק מנה ומאתים, אך לא הפסידה תוספת, ור' אבהו אמר בשם ר' יוחנן שגם תוספת אין לה, שר' אייבו אמר בשם ר' ינאי שתנאי כתובה ככתובה, ור' אבא אמר בשם רב הונא בשם רב שיש לה תוספת, ואמר ר' אבא לרב הונא וכי כך אמר רב, אמר רב הונא האם אתה רוצה להשתיק אותי או להשקות אותי שאתה מסכים, אמר ר' אבא שאינו מסכים לכך.

חמותו של ר' חייא הארוך היתה אשת אחיו והיא היתה אלמנה בבית אביה וזן אותה שם כ"ה שנה וכשבקשה מזונות אמר לה שהיא הפסידה כבר, ואמרה שיביא לה כתובה אמר לה שגם אותה היה הפסידה, ותבעה אותו לדין לפני רבה בר שילא, אמר רבה אמור לי בדיוק מה היה אמר לו שהוא זן אותה כ"ה שנים ובחייך אפילו הבאתי את המזונות כל יום בכתפי, אמר לו רבה שאמרו חכמים שבבית בעלה היא תובעת כתובה לעולם כי היא מתבישת לתבוע וגם במקרה זה היא לא תבעה מבושה וא"כ תן לה, ולא השגיח בו וכתב על נכסיו שטר גביה, ובא לרבא ואמר לו כך דן אותי רבה בר שילא אמר רבא שכך צריך לדון, אמרה האשה שישלים לי את הפירות מזמן התביעה עד היום, אמר רבא שהיא תראה את שטר הגביה וראה רבא שלא כתוב בו שהכרנו שנכסיו אלו הם של המת, אמר רבא שאינו טוב, אמרה האשה שגם בלי השטר היתה תגבה מהזמן שנגמרו ימי ההכרזה אמר רבא שכ"ז כשלא היתה טעות בשטר הגביה ואם היתה טעות לא גובים אמרה לו והרי אתה סובר שאחריות אינו טעות סופר, אמר רבא שבזה לא ניתן לומר אחריות טעות סופר כי רבה טעה והוא חשב שהכל של המת ואין הבדל ממה לגבות ובאמת לא הכל שלו, והיא יכלה להשביח את שלה ושל בעלה והיא תאמר תן לי שלי וקח את שלך ויבאו להוציא לעז על ב"ד.

פרק שני דיני גזירות

משנה בירושלים היו שני דינים גזרי גזירות אדמון וחנן בן אבישלום, וחנן אמר שני דברים ואדמון אמר שבעה, חנן אמר שמי שהלך למדינת הים ואשתו תבעה מזונות

דף קה היא נשבעת רק בקבלת כתובה ולא בקבלת מזונות, ובני כהנים גדולים סוברים שנשבעת גם בקבלת מזונות, ור' דוסא בו הרכינס פסק כמותם, ורבן יוחנן בן זכאי הסכים לדעת חנן שתשבע רק בקבלת כתובה. **גמרא** בברייתא נאמר שהיו ג' דיני גזילות בירושלים אדמון בן גדאי וחנן המצרי וחנן בן אבישלום,

וקשה שבמשנה שנינו שני דיינים וגם שני גזירות, אך יש לומר שהחשיבו שנים שכתבו את דבריהם, וגזירות הכוונה גזירות של גזילות, ששנינו שאם הבהמה קטמה נטיעה צעירה אמר ר' יוסי שגזורי גזירות שבירושלים אמרו שנטיעה בת שנתה משלם שתי כסף ובת ב' שנים ארבע כסף, אך קשה מברייתא שהיו ג' דייני גזירות בירושלים אדמון חנן ונחום, תירץ רב פפא שהתנא שמנה נחום הוא ר' נתן שאומר שאף נחום המדי היה מגזורי גזירות ולא הודו לו חכמים, ולכאורה ישנם עוד, כמו שאמר ר' פנחס בשם ר' אושעיא שהיו ג' מאות ותשעים וארבעה בתי דינים בירושלים וכמספר הזה ביהכ"ס וכן בתי מדרשות וכן בתי סופרים, ויש לומר שאכן היו הרבה דיינים אך רק ב' גזורי גזירות, רב יהודה אמר בשם רב אסי שגזורי הגזירות נטלו שכרם צ"ט מנה מתרומת הלשכה, ואם לא רצו מוסיפים להם, אך לכאורה מדוע לא רצו הרי אנו לא עוסקים ברשעים, ויש לומר שהכוונה שלא הספיק להם אף שלא רצו עוד, מוסיפים להם.

כשקרנא בא לשבת בדין הוא לקח סלע משני בעלי הדין ואז דן אותם, ולכאורה נאמר ושוחד לא תיקח, ואין לומר שזה נאמר רק כשלא לקח משניהם, ואם לוקח משניהם לא יבא להטות הדין, אך שנינו שדרשו בפסוק שאין האיסור רק לזכות החייב ולחייב הזכאי שזה כבר לומדים מלא תטה משפט, אלא אסור גם כשהוא מזכה את הזכאי ומחייב את החייב, אך יש לומר שאסור רק בתורת שוחד וקרנא לקח בתורת שכר, ומה ששנינו שהנטל שכר לדון דינו בטלים זה נאמר רק בשכר הדין אך שכר בטלה מותר, אך לכאורה ישנה ברייתא שמכוער הדיין שלוקח שכר לדון אך דינו דין, ולא מדובר בשכר ממש שאז אין דינו דין אלא בשכר בטלה וזה מכוער, ויש לומר שבטלה שאינה מוכחת אסור ליטול, וקרנא לקח בטלה מוכחת שהוא היה מריח באוצרות יין ולכן שלמו לו, וכשבקשו מרב הונא לדון הוא אמר שיביאו אדם שידלה במקומו.

ר' אבהו אומר שיש להתבונן כמה סומות עיני הלוקח שוחד, שאם יש לאדם כאב בעיניו והוא משלם לרופא זה ספק אם יתרפא או לא, ואילו לוקחי השוחד אפילו רק שוה פרוטה נסמית עיניהם, שכתוב כי השוחד יעור פקחים.

שנו בברייתא שהשוחד מעוור עיני חכמים ק"ו לטפשים, ויסלף דברי צדיקים ק"ו לרשעים, אך לכאורה טפשים ורשעים אינם בני דין, ויש לפרש שהשוחד מעוור עיני חכמים שאפילו חכם גדול שלוקח שוחד לא נפטר מהעולם בלי סמיות הלב, ויסלף דברי צדיקים **עמוד ב** שגם צדיק גמור אם לוקח שוחד אינו נפטר מהעולם ללא טירוף דעת.

ר' דימי בא מא"י ואמר שר"ג בר כהן דרש בפסוק מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה, שאם דיין במשפט הוא כמלך שאינו צריך כלום אז יעמיד ארץ, אך אם הוא ככהן המחזור לקחת תרומות הוא הורס, ואמר רבה בר רב שילא שאם הדיין שואל מבני עירו הוא פסול לדון, וכ"ז כשאין לו להשאל אך אם יש לו מותר לו לדון, ומה שרבא שאל מבני בר מריון אף שלא השאל להם, יש לומר שהוא שאל מהם רק להחשיבם.

רבא אומר שהסיבה לאיסור השוחד שכיון שהוא לוקח מבעל הדין מתקרבת דעתו אליו והוא כגופו ואדם לא רואה חובה לעצמו, וזה נרמז במילה שוחד שהוא חד, ורב פפא אמר שדיין לא ידון אוהבו שהוא לא יראה לו חובה, ולא ידון את שונאו שלא יראה לו זכות.

אביי אומר שאין ת"ח אהוב על בני עירו בגלל גדולתו, אלא שאינו מוכיחם בעניי שמים, ורבא אמר שבתחילה חשב שבני מחוז אוהבים אותו וכשהתמנה לדיין חלק שנאו וחלק אהבו, וכשראה שמי שחייבו אתמול זיכה אותו היום אמר א"כ או שכולם אוהבים או שכולם שונאים.

שנו בברייתא ששוחד אינו רק שוחד ממון אלא אף שוחד דברים שלא כתוב בצע לא תיקח, וכמו המעשה ששמואל עבר בגשר ובא אדם לתת לו יד, שאל אותו שמואל מה ענינך אמר לו שיש לו דין אמר שמואל שהוא פסול לדון אותו, ופעם ישב אמימר בדין ופרח עליו עוף ובא אדם והפריחו ממנו שאל אותו מה ענינך אמר לו שיש לו דין אמר אמימר שהוא פסול לדון אותו, וכן כשהלך מר עוקבא והיה רוק לפניו בא אדם וכיסה אותו, שאל אותו מר עוקבא מה ענינך, אמר לו שיש לו דין, אמר מר עוקבא שהוא פסול לדון אותו, לר' ישמעאל בן ר' יוסי היה אריס שהיה מביא לו מפרדסו סל פירות כל ערב שבת, ויום אחד הביא לו ביום ה' שאל אותו מדוע הבאת היום, אמר לו שיש לו דין אצלו

וחשב שיביא לו על הדרך, ולא קיבל ממנו ואמר לו שהוא פסול עליו לדין והושיב זוג תלמידים לדון אותו ותוך כדי אמר ר' ישמעאל לעצמו שהוא יכול לטעון כך וכך, אמר ר' ישמעאל תיפח נפשם של מקבלי שוחד שאני לא נטלתי אפילו שזה היה משלי ובכ"ז נטיתי אליו, מקבלי שוחד ממש על אחת כמה וכמה.

אדם אחד הביא לר' ישמעאל בן אלישע ראשית הגז אמר לו מהיכן אתה אמר לו ממקום פלוני אמר לו ועד כאן לא מצאת כהן לתת לו אמר לו שיש לו דין וחשב שיביא לו על הדרך את ראשית הגז, אמר לו שהוא פסול עליו לדין, והעמיד לו זוג תלמידים לדון ותוך כדי הוא אמר לעצמו שהוא יכול לטעון כך וכך ואמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד שאני לא נטלתי אפילו משלי ועל אחת כמה וכמה שוחד ממש, וכן היה ברב ענן שהביא לו אדם אחד סל של דגים קטנים אמר לו מה מעשיך אמר לו שיש לו דין אמר לו שהוא פסול עליו לדון אמר לו שגם אם אינך דן אותי בכ"ז קבל ממני ואל תמנע אותי מהבאת ביכורים כמו שנאמר ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלוקים לחם ביכורים ועשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו, ומה שייך ביכורים לאלישע אלא שהמביא דורון לת"ח כאילו מקריב ביכורים, אמר רב ענן שלא רצייתי לקבל ממך אך כיון שאמרת דברי טעם אקבל ממך, ושלחו לר"ג ואמר לו שהוא ידון אותו שאני פסול עליו לדין, וחשב ר"ג שהוא קרובו והיה לפניו דין יתומים

דף קו אמר ר"ג לעצמו שזה עשה כנגד עשה ועדיף עשה של כבוד תורה והעביר מפניו את דין היתומים, וכשראה בעל דינו את הכבוד שעשה לו נסתמו טענותיו, אליהו הנביא היה רגיל להראות לרב ענן ואחרי המקרה הזה הסתלק ממנו, וישב רב ענן בתענית וביקש רחמים שיבא וכשבא אליו היה מפחיד אותו, ועשה לעצמו תיבה וישב לפניו עד שגמר סדרו, וע"ז נאמר סדר אליהו רבה ואליהו זוטא.

בזמן רב יוסף היה כעס ובא רעב, אמרו לו החכמים שיתפלל אמר להם שאצל אלישע כשקמו ממנו התלמידים ועדיין נשאר באוכלי שולחנו ב' אלפים ומאתים, ובכ"ז לא ביקש רחמים בזמן כעס ק"ו אני, שנאמר בפסוק ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ולומדים מזה שאין הכוונה שהיו מאה איש בשני הבצורת אלא שכל אחד ואחד היה לפני מאה איש, וכשהיו פורשים משיבתו של רב היו נשארים אלף ומאתים וכשיבתו של רב הונא היו נשארים ח' מאות ורב הונא היה דורש עם י"ג אמוראים וכשקמו התלמידים מלפניו וניערו בגדיהם היה עולה האבק ומכסה את השמש והיה נואה בא"י ואמרו שם שעכשיו קמו בישיבתו של רב הונא בבבל, וכשיבתם של רב רב רב יוסף היו נשארים ד' מאות והיו קוראים לעצמם שהם יתומים וכשנפטר משיבתו של אביי ויש אומרים של רב פפא ויש אומרים של רב אשי היו נשארים ב' מאות וקראו על עצמם יתמי דיתמי.

ר' יצחק בר רדיפא אמר בשם ר' אמי שמבקרי המומים בירושלים נטלו שכרם מתרומת הלשכה, ורב יהודה אמר בשם שמואל שמלמדי הלכות שחיטה לכהנים גם נטלו שכרם מתרומת הלשכה, ורב גידל אמר בשם רב שגם מלמדי הלכות קמיצה לכהנים קבלו משם שכרם, ורבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שגם מגייה הספרים בירושלים קבלו משם שכרם, ור"ג אמר בשם רב שגם נשים האורגות בפרוכת נטלו משם שכרם אך לדעת ר"ג הם נטלו מקדשי בדק הבית, אך ישנה ברייתא שנשים האורגות בפרוכת ובית גרמו שעשו את לחם הפנים ובית אבטינס שעשו את הקטורת נטלו מתרומת הלשכה, יש לומר ששם מדובר בפרוכת של השערים שעשויה לצניעות, כדברי ר' זירא בשם רב שהיו י"ג פרוכות בבית שני ז' כנגד ז' שערים ואחת לפתח ההיכל ואחת לפתח האולם וב' לדברי רב' כנגדם בעלייה.

נשים שגדלו בניהן לצורך עשיית פרה אדומה לקחו שכרם מתרומת הלשכה, ולאבא שאול נשים יקרות שבירושלים זנו ופרנסו אותן.

עמוד ב שאל רב הונא את רב אם כלי שרת באו מקדשי בדק הבית שהן צורך מזבח, או שבאו מתרומת הלשכה שהן צורך קרבן, אמר רב שהן נעשים מתרומת הלשכה והקשה לו שכתוב וככלותם הביאו לפני המלך ויהודיע הכהן את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת, אמר לו רב שמי שלמדך כתובים לא למדך נביאים, שכתוב אך לא יעשה את בית ה' ספות כי לעושה המלאכה יתנוהו, אך לכאורה קשה מהפסוקים, יש לומר שאם הותירו הביאו לכלי שרת ואם לא, היה רק לעושי המלאכה, אך לכאורה בהותירו איך ניתן לשנות.

אמר ר' אבהו שלב ב"ד מתנה עליהם שאם נשאר יהיה לכלי שרת, ואצל ר' ישמעאל שנו שכלי שרת באים מתרומת הלשכה שכתוב ואת שאר הכסף, ותרומת הלשכה זה כסף שיש לו שיריים, ואין לומר שהכוונה לשיריים עצמם, כי רב שנה שמה שכתוב העולה הכוונה שהעולה היא הראשונה בהקרבה, וכן כאן הכסף הוא כסף ראשון, אך יש להקשות מברייתא שאומרת שהקטורת וקרבתות ציבור באים מתרומת הלשכה, מזבח הזהב לבונה וכלי שרת באים ממותר נסכים, מזבח העולה הלשכות והעזרות באים משיירי הלשכה, וע"ז שנו שחומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר באים מתרומת הלשכה, ויש לומר שנחלקו בזה תנאים ששינוי שמותר תרומה עשו ריקועי זהב ציפוי לבית קדש הקדשים, ור' ישמעאל סובר שמותר פירות הולך לקיץ המזבח ומותר תרומה לכלי שרת, ור"ע סובר שמותר תרומה לקיץ המזבח ומותר נסכים לכלי שרת, ור' חנינא סגן הכהנים אומר שמותר נסכים לקיץ המזבח ומותר תרומה לכלי שרת, ור"ע ור' חנינא לא מודים בפירות, שנחלקו בברייתא שמותר תרומה לקחו פירות בזול ומכרו ביוקר והרווח לקיץ המזבח, וע"ז שנו שמותר פירות לקיץ המזבח ולא הודו ר"ע ור' חנינא בפירות, שכתוב בהמשך המשנה שר' ישמעאל ממותר שיירי לשכה קנו יינות שמנים וסלתות והרווח להקדש, ולר"ע לא משתכרים בשל הקדש שאין עניות במקום עשירות, ולא משתכרים בשל עניים שמא יזדמן עני ולא יהיה מעות לתת לו.

דף קז לרב, ב"ד פוסקים מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים מנכסי בעלה, ושמואל אומר שלא פוסקים מזונות לאשת איש, ואמר שמואל שגם רב יודה בג' חדשים הראשונים ללכתו שהבעל לא משאיר לאשתו בית ריק, ולא נחלקו במקרה ששמעו שמת שודאי יפסקו לה, ונחלקו כשלא שמעו שמת, לרב פוסקים כיון שהוא משועבד לה, ולשמואל לא פוסקים, לרב זביד שמא התפיס לה צרורות עבור מזונות, ולרב פפא חוששים שאמר לה שיצאו מעשה ידיה למזונותיה, והנ"מ ביניהם בגדולה כשאין מספיק במעשה ידיה למזונותיה, או במקרה שיש לה מספיק אך היא קטנה, ולכאורה יש להוכיח ממשנתנו שנחלקו חנן ובני כהנים גדולים אם תשבע עבור מזונות משמע שלכו"ע נוטלת מזונות, ושמואל יעמיד שמדובר ששמעו שמת, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שאשה שבעלה הלך למדינת הים ותובעת אשתו מזונות שלבני כהנים גדולים תשבע ולחנן לא תשבע ואם בא הבעל ואמר פסקתי מזונות נאמן והיא תחזיר, ויש לומר ששמעו שמת, ומה שכתוב שהוא בא היינו שבא לאחר השמועה, ויש להוכיח מברייתא שהלך הבעל למדינת הים ותבעה אשתו מזונות ואמר שיצאו מעשה ידיה במזונותיה הוא רשאי, ואם קדמו ב"ד ופסקו היא תקבל, ויש לומר שמדובר ששמעו שמת, ולכאורה יש להוכיח ממה ששינוי לעיל שהלך הבעל למדינת הים ואשתו תובעת מזונות שזנים ומפרנסים את אשתו ולא בניו ובנותיו ודבר אחר, ורב ששת מעמיד שם שמדובר שהשרה אשתו ע"י שלישי, אך קשה שמדוע לבניו ובנותיו לא השרה, ורב פפא מעמיד שהיא שמעה שמת בעד אחד, שהיא יכולה להנשא ולכן היא יכולה לקבל מזונות, אך בניו ובנותיו שלא יורדים ליורשו ע"י עד אחד א"כ הם לא יקבלו מזונות, לרב חסדא דבר אחר הוא תכשיט, ולרב יוסף הכוונה לצדקה, ורב חסדא ודאי יודה שגם צדקה לא נתנים עבורה **עמוד ב** אך לרב יוסף שלא נתנים צדקה תכשיט כן נתנים לה שלא נוח לו שיהיה לה ניוול, ולכאורה יש להוכיח ממה שיבמה תוך ג' חדשים ניוזנת משל בעלה ואח"כ לא ניוזנת לא מהבעל ולא מהיבם, ואם עמד היבם בדין וברח ניוזנת משלו, ושמואל יבאר שביבם אין לחוש שהתפיס לה צרורות וגם לא אמר שיצאו מעשה ידיה במזונותיה כי אינו משועבד לה, ויש להוכיח מהברייתא שאשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרה שבעלה מת יכולה לקבל מזונות או כתובה, ואם היא אומרת שבעלה גירשה תקבל פרנסה עד שיעור הכתובה, ויש לומר ששמעו שמת וכשאמרה שגירשה תקבל רק כשיעור הכתובה כי היא הפסידה לעצמה שלגרושה אין מזונות, ויש להוכיח ממשנה שבממאנת אין מזונות ולא מדובר שהיא יושבת תחתיו כי הוא נותן לה מזונות, אלא שהלך בעלה למדינת הים ולוותר ואכלה ומיאנה, ומשמע שרק בגלל שמיאנה אינה מקבלת ובלא שמיאנה היא תאכל, ושמואל יבאר שבקטנה אין חשש שנתן לה צרורות, וכן לא יתכן שמספיק במעשה ידיה עבור מזונותיה, וכשבא רב דימי מא"י אמר שבמעשה שבא לרבי בבית שערים הוא פסק מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים, אך במעשה שבא לר' ישמעאל

בציפורי הוא לא פסק מזונות ותהה ר' יוחנן על ר' ישמעאל שחנן ובני כהנים גדולים נחלקו רק אם צריכה שבועה אך ודאי פוסקים לה, אמר לו רב שמן בר אבא ששמואל כבר הסביר בבבל ששמעו שמת, אמר ר' יוחנן שהם מאד נדחקו לפתור, וכשרבין בא מא"י אמר להיפך שרבי לא פסק ור' ישמעאל פסק ור' יוחנן תמה על רבי ואמר לו רב שמן ששמואל ביאר ששמעו שמת ור' יוחנן אמר שהם נדחקו לפתור, וההלכה כרב שפוסקים מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים, וההלכה כדברי רב הונא בשם רב שאשה יכולה לומר לבעלה איני נוזנת ואיני עושה, וההלכה כרב זביד שבכלי חרס חמץ שמצופים בעופרת שהלכנים והאדומים מותרים לשימוש בפסח אך בירוקים אסור להשתמש, ואם יש סדקים בכלי אסור גם בלבנים ואדומים.

משנה אם אחד פירנס אשה שהלך בעלה למדינת הים, לחנן איבד מעותיו ולבני כהנים גדולים ישבע כמה הוציא ויטול ור' דוסא בן הרכינס הסכים לדבריהם, ורבן יוחנן בן זכאי הסכים לדברי חנן שהניח מעותיו על קרן הצבי. **גמרא** שנינו בנדרים, שמי שהדיר הנאה מחבירו,

דף קח יכול לשקול עבורו לקרבתות ציבור ולפרוע חובו ולהחזיר אבידתו, ואם נוטלים שכר על טורח ההשבה תיפול ההנאה להקדש, ואמנם מה שנותן עבור שקלים זה צורך מצוה שכתוב תורמים על האבוד ועל הגבוי ועל מה שעתידי לגבות, וכן החזרת האבידה זה גם מצוה, אך פריעת חובו זה הנאה גמורה שהוא לא צריך לשלם את החוב, ורב אושעיא אומר שזה כדברי חנן במשנתנו שמי ששילם עבור חוב של אחר איבד מעותיו, ורבא אומר שגם רבנן יודו במקרה שלוח ע"מ שלא לפרוע, רבא לא תירץ כרב אושעיא כי רצה להעמיד כרבנן ורב אושעיא לא תירץ כרבא כי אמנם אין לו הנאה כשפרע עבורו **עמוד ב** אך הוא חסך לו בושה מהמלוה, וא"כ זה ודאי נקרא הנאה אלא זה רק כחנן שהמשלם איבד מעותיו.

משנה אדמון אומר שבעה דברים, שאם אדם מת ויש לו בנים ובנות, בנכסים מרובים הבנים יורשים והבנות ניוזנות, ובמועטים הבנות ניוזנות והבנים יחזרו על הפתחים, ואדמון אומר וכי בשביל שהוא זכר הוא הפסיד, ור"ג אמר שהוא מסכים לדעת אדמון. **גמרא** אביי מבאר בדברי אדמון וכי בשביל שאני זכר וראוי לעסוק בתורה הפסדתי, ומקשה רבא וכי רק מי שעוסק בתורה ירש בנכסים מועטים ומי שלא עוסק בתורה לא ירש לאדמון, ומבאר רבא וכי בשביל שאני זכר שראוי לירש בנכסים מרובים אפסיד בנכסים מועטים.

משנה מי שתבעו חבירו כדי שמן והוא הודה רק בקנקנים לאדמון זה נקרא מודה במקצת וישבע ולחכמים זה לא נקרא הודאה במקצת ממין הטענה, ור"ג הסכים לדברי אדמון. **גמרא** לכאורה יש להוכיח מחכמים שהטוען חיטים והודו לו בשעורים אינו נקרא מודה במקצת וזה לא כדברי ר"נ בשם שמואל שהטוען חיטים ושעורים והודה לו באחד מהם חייב, רב יהודה מבאר במשנה בשם רב שמדובר שתבעו רק מדת שמן והקנקנים הם לא חלק מתביעתו, אך לפ"ז לא מובן מדוע לאדמון זה נקרא מודה במקצת, ורבא אומר שלכו"ע אם טען לו יש לי בבורך מלא עשרה כדי שמן זה תביעה רק של שמן ולא של קנקנים ואם טען עשרה כדי שמן מלאים יש לי אצלך זה תביעה של קנקנים ושמן, ונחלקן כשטען עשרה כדי שמן יש לי אצלך שלאדמון בלשון זה כלול הקנקנים, ולחכמים בלשון זה לא כלול הקנקנים, אך יש לדייק שיוצא שלכו"ע אם יש בלשון קנקנים זה מודה במקצת, וא"כ קשה לדברי רב חייא בר אבא שאומר שאם טענו חיטים ושעורים והודה לו באחד מהם פטור, אמר רב שימי בר אשי שכדי שמן דומה למי שטען רימון בקליפתו, ורבינא דוחה שרימון לא נשמר בלי קליפתו ואילו השמן נשמר גם ללא קנקנים, אלא נחלקו כשטען עשרה כדי שמן יש לי אצלך ואומר הנתבע שמן לא הייתי חייב כלל וקנקנים אני חייב לך רק חמשה, שלאדמון בתביעה כלול קנקנים ומיגו שנשבע על הקנקנים נשבע גם על השמן, וחכמים סוברים שלא כלול קנקנים בתביעתו וא"כ מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו.